

talentul și abilitățile acestora contau înainte de orice. După căsătoria cu Beatrice de Aragon, s-a resimțit și mai mult influența umanismului. Castelul din Buda și cel din Visegrád sunt exemple ale interesului pentru arhitectură: *Matthias was also one of the most prolific builders among the medieval kings*. În sfera sculpturii merită menționate cele trei statui ale Huniazilor (Iancu, Ladislau și Matia) și statuia de bronz a lui Hercule, distruse ulterior. Cercetătorii au calculat că acesta a cheltuit, ca patron al artei și științei, aproximativ 80 000 – 90 000 de florin de aur în fiecare an, după căsătoria cu Beatrice. Aceste cheltuieli au nemulțumit populația și l-au făcut nepopular.

În capitolul doisprezece, *The Matthias Of Legend And Reality*, autorul pune în balanță realitatea și legenda, observând că imaginea din legende a unui rege drept nu corespunde cu cea reală. După 1490, frica pentru viitorul Ungariei pare să-i fi îmbunătățit imaginea. *The unrest of the Jagiellon era and the Mohács defeat of 1526 further enhanced nostalgia for the reign of Matthias*¹⁰. În finalul lucrării este schițat portretul lui Matia: un rege precaut, fără prieteni adevărați, fără să aibă prea multă încredere în oameni, trăind momente de aprigă mânie, probabil simulate, a fost prețuit de soldați, îi plăcea să citească despre arta războiului și să aplice ceea ce învăța, fiind un strateg îndrăzneț, dar un tactician prudent. Știa cum să păstreze bunele relații cu baronii și era capabil să găsească persoane talentate și de încredere, fără să țină seama de originea lor (cazul Ernuszt). Mulți însă l-au trădat, probabil fiindcă era un stăpân dificil, căruia îi plăcea să se implice în toate domeniile. În concluzii, Kubinyi vede în Matia Corvin un conducător ambițios, care a întărit puterea regală, dar a eșuat în a construi fundații stabile pentru viitor. Nici teritoriile cucerite nu s-au dovedit a fi câștiguri permanente. *One could make a long list of arguments pro and contra. No one disputes, however, that Matthias was one of Hungary's greatest kings. Despite his faults, he rightly became a hero in Hungarian legend and a king whom the Hungarian people will never forget*¹¹.

Probabil cel mai mare merit al monografiei lui Andras Kubinyi constă în analizele dedicate legăturilor de familie pe care s-au clădit politicile lui Matia, de-a lungul domniei și crizelor prin care a trecut regalitatea, precum și perspectiva asupra ultimilor ani ai vieții, când s-a eșuat valorificarea ulterioară, în beneficiul Ungariei, a realizărilor deosebite din atâtea domenii.

Kubinyi și-a propus să descrie, relativ succint, personalitatea și faptele lui Matia Corvin, mediului anglofon internațional. Cu toate acestea, monografia de față conține informații numeroase și utile pentru istoriografia românească și reprezintă o bază indispensabilă pentru cercetări mai aprofundate. Cunoașterea lucrărilor maghiare despre domnia acestuia este cât se poate de benefică pentru cercetătorii români. Prin urmare, traducerea și consultarea unei astfel de lucrări, atât de puțin cunoscută în istoriografia autohtonă, ar reprezenta un pas important în efortul de a cunoaște epoca marelui rege. Cu atât mai mult cu cât autorul propune o analiză pertinentă, riguroasă și de profunzime, cu ochii critici ai istoricului care știe cum să distingă, sub povara surselor, calitățile, succesele remarcabile, dar și slăbiciunile și neîmplinirile unui personaj-cheie din istoria Ungariei și a Europei Centrale.

Marian HORVAT

Boka László, Emődi András (redactori), *Tipográfia régtől fogva. A nagyváradi nyomdászat 450 éves története (Istoria tiparului de la începuturi. 450 de ani de activitate tipografică la Oradea)*, Budapesta, Editura Argumentum, 2016, 160 p.

Astfel intitulează cei doi redactori coordonatori albumul aniversar lansat în premieră, la Oradea, cu prilejul manifestărilor dedicate Zilei Culturii Maghiare din 2017. Aceștia

¹⁰ *Ibidem*, p. 175.

¹¹ *Ibidem*, p. 189.

ne propun o călătorie inedită în universul tipografiei orădene și a producțiilor sale, de la începuturi până în preziua celui de-al Doilea Război Mondial, prin intermediul unor studii ce investighează istoria tiparului, situația și activitatea tipografiilor notorii din epocile de altădată – Hoffhalter, Seminarului romano-catolic, Sonnenfeld etc. Aflăm din volumul exigent, dar și din dialogul la care au fost „provocați” redactorii în cadrul prezentării lor, că studiile circumscrise tematicii au fost semnante de specialiștii Bibliotecii Naționale Széchenyi din Budapesta: Bánfi Szilvia, istoric în domeniul cărții vechi și al tipografiei; V. Ecsedy Judit, istoric literar și cultural; Boka László – orădean la origini – istoric literar și director științific; precum și de specialistul Eparhiei Reformate de pe lângă Piatra Craiului, Emődi András, expert în carte veche și arhivar. Lecturând acest album atractiv copertat, descoperim profesionalismul impecabil al autorilor în abordarea tematicii, deopotrivă că acesta a fost adus la viață din necesitatea de a umple golul creat de lipsa unei publicații de specialitate mai dezvoltate despre istoria tiparului la Oradea, cu începuturi atestate documentar încă din 1565. În vederea creării unui tablou unitar și complex între limitele de interes științific stabilite, dar și a asigurării continuității în evoluția istorică a tiparului, redactorii au găsit oportună includerea în carte, prin retipărire, a studiului cu caracter monografic semnat la începutul secolului al XX-lea de istoricul Naményi Lajos.

Așadar, albumul este aranjat pe următoarele capitole: *A váradi nyomdászat kezdete és 16. századi története (Apariția tiparului la Oradea și istoria acestuia în secolul al XVI-lea)*, autor Bánfi Szilvia; *A váradi könyvnyomtatás virágkora (Epoca de înflorire a tiparului la Oradea)*, autor V. Ecsedy Judit; *A katolikus papnevelde (szeminárium) nyomdájának hat évtizede (Istoria celor șase decenii ale Tipografiei Seminarului romano-catolic)*, autor Emődi András; *A nagyváradi nyomdászat története a 19. században (Istoria tiparului orădean în secolul al XIX-lea)*, autor Naményi Lajos și *Nyomdászattörténeti körkép Nagyváradon a 20. század első felében (Privire panoramică asupra evoluției tiparului la Oradea în prima jumătate a secolului al XX-lea)*, autor Boka László. Fiecare intervenție este bogată în referințe bibliografice reprezentative, nu neapărat cunoscute până în prezent în arealul nostru. Cartea incită la studiu și învățare, aducând o lumină nouă asupra domeniului analizat. Textele sunt însoțite de imagini de excepție, reprezentând facsimilele mai multor tipărituri și documente din epocă, aduse în discuție în premieră.

Considerăm parțiale concluziile autorilor și avem convingerea că volumul prezentat succint are perspectiva de a se constitui într-o lucrare de referință în domeniul arheologiei preindustriale și industriale și nu numai, plasate în contextul istoric al unui interval de aproape cinci secole de evoluție socială și culturală a orașului Oradea, oferind o privire suficient de pronunțată asupra activității unor personalități marcante din sfera tiparului și, de ce nu, a vieții antreprenoriale din trecut.

Ronald HOCHHAUSER

Ronald Hochhauser, *Contribuție la o istorie a industriei de fabrică la Oradea în perioada 1848-1948*, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 2010, 206 p.

Istoria industrială ne introduce într-un univers al tehnicii și al vieții muncitorești. Ca temă de cercetare, aceasta a beneficiat de unele studii, mici și mari, de-a lungul ultimilor ani. Locul ocupat de industrie în istoria Oradiei este important, orașul fiind un important centru industrial încă din perioada dualistă. De altfel, tradiția manufacturieră a urbei merge mult mai în spate în timp, până la atelierile meșteșugărești din incinta cetății și din așezarea existentă în jur, atât în evul mediu, cât și în cel modern.

Autorul are ca punct de plecare pentru lucrarea sa anul 1848, un an al revoluțiilor politice și economice. Volumul poate fi numit, așa cum însuși autorul sugerează în prefață, un mic tratat de „arheologie industrială”, beneficiind de surse altădată inaccesibile (în